

2009–2011 FLERÅRSPLAN

INNEHÅLL

Upplandsstiftelsen	2
Stiftelsens unika roll	3
Uppdraget	3
Långsiktig inriktning	3
Faktorer att ta hänsyn till	3
Utveckling av prioriterade frågor	3
Stiftelsen som resurs för medlemmarna	4
Möjligheter till genomförande	4
Ekonomi	4
Verksamheter	
1. Naturområden och anläggningar	4
2. Folkhälsa genom friluftsliv	5
3. Naturvård	6
4. Barn/ungdom	8
5. Information och marknadsföring	9
Bilaga 1 Budget med noter	10
Bilaga 2 Karta	11

UPPLANDSSTIFTELSEN ägs av Landstinget och kommunerna i Uppsala län. Stiftelsen bildades 1972 för att "underlätta och stimulera allmänhetens friluftsliv" samt "verka för bevarande och skydd av den uppländska naturen".

Stiftelsen driver en mängd projekt, både för att främja naturvården och för att utveckla friluftslivet. Stiftelsen förvaltar naturområden i länet, varav de flesta är naturreservat. En del är fritidsområden med campingplats eller stugby samt badstränder, strövmarker etc. Andra har som huvudsyfte att bevara och vårda växter, djur och naturmiljöer. Stiftelsen ansvarar också för länets vandringsled, Upplandsleden, för tre kanotleder samt för Idrottsplats (IP) Skogen.

Genom vår naturskoleverksamhet stimulerar vi lärare och klasser till mer verksamhet utomhus. Vi sprider kunskap om länets natur, naturvård och friluftsmöjligheter genom informationssatsningar i Biotopia, kurser och konferenser, samt genom skrifter, foldrar och vår hemsida.

Postadress Box 26074, 750 26 Uppsala

Besöksadress S:t Johannesgatan 28 G

Tel 018-611 62 71 **Fax** 018-51 16 98

Hemsida www.upplandsstiftelsen.se

FÖRDJUPAD INFORMATION om Stiftelsens verksamhet finns på vår hemsida och i våra årsredovisningar.

På hemsidan beskrivs vår verksamhet, utflyktsmål i länet, naturvård, friluftsliv och skolverksamhet. Här finns även publikationer som pdf-filer.

Varje årsredovisning har ett övergripande tema (se nedan). Inom ramen för detta beskrivs projekt och naturområden. De senaste redovisningarna finns som pdf-filer på vår hemsida.

År	Tema	Områden och projekt
1996	Stiftelsen 25 år	Härjarö, Gåsholmen samt projekt Ekologisk landskapsplanering vid Vällen
1997	Kusten	Alla naturområden och projekt vid kusten
1998	Mälardalskapet	Alla naturområden och projekt vid Mälaren samt IP Skogen och skriften Vatten
1999	Dalälven	Alla naturområden och projekt vid Dalälven och arbetet med barn & ungdom/naturskola
2000	Barn, ungdom och natur	All verksamhet inom temat
2001	Naturskogar	Skogsskydd, Kalmarnäs, Kallriga, Bredforsen
2002	Friluftsliv och folkhälsa	All verksamhet inom temat
2003	Vård av kulturlandskapet	Gräsöfonden, Mälardalen och Roslagshagar
2004	Hotade djur och växter	All verksamhet inom temat
2005	Kustvatten	All verksamhet inom temat
2006	Vårda och visa natur	Wik, Ledskär, Tvärnö, Rävsten och Kalmarnäs med olika teman
2007	Smultronställen i naturen	

STIFTELSENS UNIKA ROLL

Upplandsstiftelsen främjar länsinvånarnas hälsa och välbefinnande genom att stimulera till vistelse i naturen. Genom en mängd olika aktiviteter verkar vi för bevarande av biologisk mångfald. Folkhälsa och bevarandet av natur- och kulturlandskapet är betydelsefulla samhällsfrågor, mer viktiga nu än någonsin.

Upplandsstiftelsens fristående position ger unika möjligheter att initiera och driva verksamheter i nära samarbete med olika organisationer och parter. Det sker ofta med tillgång till externa medel från olika EU-fonder, Naturvårdsverket, Världsnaturfonden WWF m.fl. Verksamheten får därmed en bred bas och ett stort genomslag i samhället.

Stiftelsen har personal med hög kompetens och brett kontaktnät och intar ofta rollen som expertorgan och projektledare. Egen medfinansiering krävs i regel för att kunna erhålla externa medel till projekt.

Stiftelsens insatser kompletterar och förstärker i hög grad kommunernas verksamheter.

UPPDRAGET

Stadgarna anger att Upplandsstiftelsen ska

- underlätta och stimulera allmänhetens friluftsliv samt
- verka för bevarande och skydd av den uppländska naturen.

LÅNGSIKTIG INRIKTNING

Upplandsstiftelsens styrelse har beslutat om en långsiktig inriktning som ska prioritera:

- Offensivt förebyggande folkhälsoarbete genom hemsida, kurser och annan information om friluftsmöjligheter.
- Naturvård, inte minst skydd av de sista naturskogarna och vård och skydd av kust- och odlingslandskapet.
- Barn, ungdom och natur, särskilt naturskoleverksamhet.

FAKTORER ATT TA HÄNSYN TILL

- Följande policydokument och aktiviteter berör väsentligen Stiftelsens verksamhet och understryker behovet av gemensamma satsningar på naturvård och friluftsliv:

Miljömål för Uppsala län 2003–2010 (Länsstyrelsen 2003:5).

Miljökvalitetsmål Levande skogar i Uppsala län (Skogsvårdsstyrelsen Mälardalen 2004).

En samlad naturvårdspolitik (Regeringsskrivelse 2001/02:173).

Mål för folkhälsan (Regeringens proposition 2002/03:35).

En ny strategi för skogsskydd har tagits fram för länet år 2006.

Uppländsk drivkraft. Regionalt utvecklingsprogram för Uppsala län (Regionförbundet Uppsala län 2006).

Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (Skolverket).

- Staten satsar stora resurser på åtgärder för bevarande av biologisk mångfald. Här ingår skydd och förvaltning av värdefulla naturområden, åtgärdsprogram för hotade arter och program för Natura 2000-områden m.m. vilket starkt påverkar Stiftelsens naturvårdsarbete. Upplandsstiftelsen bidrar i hög grad till att resurser kan tillföras länet.
- Naturvårdsverket har tagit fram ett 30-punktsprogram för bättre förvaltning och nyttjande av naturskyddade områden *Värna – vårda – visa*. Programmet är vägledande för Stiftelsens förvaltning av naturreservat.
- Biotopia är ett nytt centrum för information om länets natur, naturskyddade områden och för att visa ut i naturen (exempelvis smultronställen). Stiftelsen deltar i och utvecklar verksamheten.
- Svenska skolelever uppvisar sämre resultat i matematik och naturorienterade ämnen. Fler elever är överviktiga och rör sig för lite. Naturskolan har en viktig roll att fylla för att motverka dessa trender.

UTVECKLING AV PRIORITERADE FRÅGOR

Den långsiktiga inriktningen innebär en koncentration av verksamheten till naturvård och vardagsnära friluftsliv/naturkontakt samt på satsningar för barn och ungdom.

Folkhälsa

Styrelsen vill under perioden ytterligare lyfta fram folkhälsoarbetet. I samverkan med berörda parter ska Stiftelsen verka för att öka tillgängligheten till naturen huvudsakligen genom Smultronställen i naturen, Biotopia och god förvaltning av Stiftelsens områden och leder. Att information om besöksmål och aktiviteter når nya grupper är en viktig del av arbetet. Avsikten är att nå och öka insatserna för alla länsinvånare, särskilt barn och ungdom, funktionshindrade och invandrare.

Den satsning som Stiftelsen tidigare gjort på bl.a. friluftsområden med anläggningar förskjuts mot att stimulera länsinvånarnas intresse för vardaglig vistelse i naturen.

Naturvård

Stiftelsen fortsätter med satsning på de stora landskapsvårdsprojekten bl.a. Mälarprojektet,

Roslagshagar och Dalälvsarbetet. Det sistnämnda är särskilt aktuellt och har utvidgats med Heby som medlem i Stiftelsen. Genom Stiftelsens engagemang utvecklas flera kulturlandskapsprojekt med omfattande finansiering från bl.a. EU, Världsnaturfonden WWF och staten.

Stiftelsen har tagit fram ett omfattande underlagsmaterial för blivande naturreservat som Länsstyrelsen verkar för att skydda genom naturreservatsbeslut.

Upplandsstiftelsen har för kommande period antagit en något förändrad inriktning avseende det egna arbetet med skydd av naturområden. Stiftelsen kommer att prioritera arealmässigt mindre objekt med höga värden både för naturvård och friluftsliv. Särskilt prioriteras små ur- och naturskogsobjekt, rika våtmarker, skärgårdar och blandområden (löv- och hagmarker) och strategiskt belägna områden, gärna tätortsnära, med betydelse för friluftsliv/folkhälsa. Dessa typer av objekt prioriteras inte i den statliga satsningen på naturskogar. Inriktningsförändringen innebär konkret att stiftelsen i betydligt högre grad kommer att samarbeta med kommunerna.

En utvärdering av vattenvårdsarbetet genomförs under 2008. Det ger underlag för prioriteringar av Stiftelsens åtgärder under kommande period.

Stiftelsens naturområden ska präglas av god skötsel för att gynna såväl besökare som den biologiska mångfalden.

Barn och ungdom

Naturskolornas utveckling i kommunerna stimuleras genom ekonomiskt bidrag i den inledande fasen, utbildning av personal och nätverk. Styrelsens mål är att naturskoleverksamhet utvecklas i varje kommun i samverkan mellan berörd kommun och Stiftelsen.

Stiftelsen fortsätter att stimulera till mer utomhuspedagogik i skolorna genom kurser, träffar och olika arrangemang, samt genom att ta fram och sprida metoder och material.

STIFTELSEN SOM RESURS FÖR MEDLEMMARNA

I ökad utsträckning efterfrågas Stiftelsens kompetens av kommunerna och Landstinget. Upplandsstiftelsen kan gå in och biträda eller komplettera i olika sammanhang. Det kan gälla förvaltning av biologiskt och besöksmässigt intressanta områden, projektledning, samarbetsprojekt etc. Exempel är lokala naturvårdsprojekt, Biotopia, naturskoleverksamhet samt fredande av naturområden med lokal/regional betydelse. Stiftelsens omfattande arbete med värden av kulturlandskapet förstärker också i betydande grad förutsättningarna för många verksamma på landsbygden bl.a. genom lönsammare drift,

ökade möjligheter för utveckling av nischprodukter och småskalig naturturism.

MÖJLIGHETER TILL GENOMFÖRANDE

I vilken takt och omfattning som de prioriterade frågorna kan utvecklas beror på flera faktorer:

- Årsavgiftens storlek.
- Omprioriteringar.
- Tillgång till externa medel. Flera stora projekt finansieras med medel från t.ex. EU-fonder, Världsnaturfonden WWF och Naturvårdsverket.
- Kompetens hos Stiftelsens personal. Genom att ha hög kompetens kan Stiftelsen vara pådrivande i att formulera idéer och projekt och söka medel för dessa, liksom i att förbättra befintliga områden och verksamheter.
- Genom samverkan, där Stiftelsen ofta har en initierande och samlande roll, skapas resurser och förutsättningar som förstärker möjligheterna att genomföra styrelsens prioriteringar.

EKONOMI

Flerårsplanens ekonomi redovisas i bilaga 1. För år 2009 baseras intäkterna på en årsavgift av 21 kr/invånare från kommunerna tillsammans samt 21 kr/invånare från Landstinget. Därefter utgår flerårsplanen från en uppräkningsmetod med tre procent per år. Särskilda åtgärder måste vidtas för att få en budget i balans åren 2009–2011.

Till de i bilagan redovisade intäkterna och kostnaderna kommer i regel medel för externt finansierade projekt. Det ska understrykas att dessa projekt inte påverkar Stiftelsens ekonomiska resultat, eftersom intäkter från fonder etc. normalt motsvaras av lika stora kostnader.

VERKSAMHETER

1. NATUROMRÅDEN OCH ANLÄGGNINGAR

De områden som förvärvades under åren fram till 1982 har friluftsliv som dominerande syfte, medan områden som tillkommit senare har bevarande av naturvärden som främsta motiv. En strävan är att öka naturvårdsambitionerna i friluftsområdena och vice versa, utan att för den skull äventyra områdenas huvudsyften. Stiftelsens områden är en viktig resurs i folkhälsoarbetet.

Områden med anläggningar

Stiftelsen äger sex områden med anläggningar för övernattning och camping. Drygt 90 byggnader med omgivande marker ingår i det långtidsplanerade underhållet. Avtalen för flera av anläggningarna har setts över för att ge ökad tydlighet i ansvarsfördelning mellan inblandade parter.

En ram på 1,5 miljoner kronor per år har under de senaste åren avsatts i planen för investeringar. Investeringstakten och fördelningen mellan områdena beslutas av styrelsen i det årliga budgetarbetet.

En löpande översyn sker beträffande anläggningsbestånd och områden som Stiftelsens äger.

Naturområden

Stiftelsen förvaltar 31 naturområden, varav 17 är formellt skyddade som naturreservat och ett som kulturreservat. Stiftelsen äger eller är delägare i 16 av områdena. Nya områden tillkommer.

Stora krav ställs på god målstyrd skötsel, tillgänglighet för friluftsliv och information. Vi arbetar särskilt med:

- lokal delaktighet i skötseln
- skötselplaner med uppföljningsbara bevarandemål
- friluftsliv och naturupplevelse
- ökad satsning på information och naturvägledning
- bättre skötsel av naturtyper
- ökad uppföljning och utvärdering

Förvaltningsarbetet utvecklas ytterligare bl.a. genom förstärkta satsningar på information och anordningar för besökare. Stiftelsen verkar aktivt för att öka tillgängligheten till länet naturområden och för att besökarna ska få en bra naturupplevelse. I arbetet ingår att ställa i ordning platser, naturstigar, anslagstavlor med information, fågeltorn, eldstäder etc.

Särskilda satsningar görs också för att stärka förutsättningarna för hotade växter och djur i stiftelsens områden. Här handlar det om konkreta åtgärder som röjningar, gallringar, hävd av betesmarker m.m.

Arbetet med att underlätta för personer med funktionshinder att komma ut i naturen fortsätter. Både fysiska och mentala hinder för naturkontakt ska minskas.

Upplandsstiftelsen avser att planera och utveckla naturområden för barn, barnfamiljer och lägerskolor samt att informera om dessa möjligheter. Vidare försöker Stiftelsen genom konferenser och olika projekt påverka andra aktörer till större insatser för att ge barn och ungdomar ökad naturkontakt.

Under perioden planerar Stiftelsen att delta i ett EU-finansierat projekt, LIFE+, som ger ekonomiska förutsättningar att öka skötsel, utveckling av information m.m. i Stiftelsens Mälarnära områden.

Leder

Stiftelsen har huvudansvar för länets vandringsleder Upplandsleden och tre kanotleder. Kommunerna har åtagit sig drift- och underhållsansvaret genom avtal med Stiftelsen. Upplandsleden vidareutvecklas med slingor av olika karaktär och längd, samt kopplas till andra leder. En tänkbar utökning av Upplandsleden i Heby kommun utreds. Särskilda insatser har påbörjats för att locka ungdomar och andra grupper. Besöksantal och besökarnas typ och önskemål kartläggs i friluftsområden och längs leder.

2. FOLKHÄLSA GENOM FRILUFTSLIV

Utöver att äga och upplåta naturområden, anläggningar och utrustning för friluftsliv främjar Upplandsstiftelsen friluftslivet genom att sprida kunskap och påverka attityder. Detta sker genom information, utbildning, marknadsföring och riktade projekt. En kontinuerligt utbyggd och förbättrad hemsida är ett viktigt redskap, liksom foldrar och skrifter. Utveckling av arbetsfältet folkhälsa genom friluftsliv/naturkontakt sker kontinuerligt. Barn och ungdom är en prioriterad grupp.

Smultronställen

Smultronställen i naturen syftar till att på olika sätt stimulera länsinvånarna till ökad vistelse i naturen. Insatser ska göras för att underlätta för besökarna att upptäcka och vistas i ett urval av Stiftelsens och övriga deltagande parters natur- och friluftsområden och naturreservat.

Viktigt är även att stimulera till publika aktiviteter i våra områden, exempelvis genom öppet hus, naturvårdar och guidningar. En speciell satsning görs på barn och ungdom. Aktiviteter som riktar sig till familjer genomförs i samarbete med naturskoleverksamheten.

Som en del av Smultronställen i naturen stöds lokala verksamheter som syftar till att lyfta fram besöksmål.

Stor vikt kommer att läggas på arbete med information och marknadsföring av naturområden och upplevelser vid Biotopia och t.ex. köpcentra där många människor går att nå. Uppdatering av hemsidan, aktivitetskalender och utflyktstips i tidningar planeras. Smultronställen i naturen har en egen hemsida nära länkad till Biotopias och deltagande parters hemsidor.

Samarbete med Biotopia

Biotopia – Biologiska museet natur i Uppland – kommer att fylla en mycket viktig funktion som ett regionalt centrum för naturinformation och "grön turistbyrå". Stiftelsen samarbetar med Uppsala kommun m.fl. för att presentera ut-

flyktsmål i naturen, bedriva guideverksamhet och ge fördjupad naturkunskap. Stiftelsen deltar aktivt i driften av Biotopia så att verksamheten blir länstäckande och bidrar med en tjänst för information/guidning.

Projekt och nätverk

Flertalet projekt sker i nära samarbete med kommunerna och Landstinget, andra organisationer och enskilda entreprenörer. Externa medel nyttjas så långt det är möjligt.

Insatser görs för att öka tillgängligheten till länets kuster, sjöar och vattendrag för båtfolk, kanotister, fiskare, skridskoåkare etc. Det sker bl.a. genom att ställa i ordning sjösättningsplatser och genom information.

En fiskeguide ges ut och revideras vartannat år. Nätverket *Friluftsliv för alla* fortsätter som ett forum för kunskapsuppbyggnad och erfarenhetsutbyte för att ge personer med handikapp tillträde till naturen.

Projektet *Naturkontakt på familjecentraler och öppna förskolor* utvecklas ytterligare.

Friluftspris och friluftsbidrag

Ett friluftspris delas ut vart annat år till förtjänta personer eller organisationer. Ekonomiskt stöd kan ges till projekt som främjar friluftslivet.

3. NATURVÅRD

Upplandsstiftelsen främjar biologisk mångfald genom att äga och förvalta biologiskt värdefulla markområden samt genom projekt med syfte att värna om växter och djur. Många projekt sker i samverkan med andra organisationer och markägare och med ekonomiskt stöd från bland andra Världsnaturfonden WWF, EU:s fonder och staten.

Skydd av värdefulla naturområden

Upplandsstiftelsens arbete med skydd av värdefull skogsmark förstärker på ett avgörande sätt länets möjligheter att freda värdefulla skogsområden genom de statliga medlen. Bland mycket annat har Stiftelsen levererat underlag för ett stort antal naturområden som Länsstyrelsen under perioden kommer att skydda som naturreservat.

Med Stiftelsens nya inriktning utvecklas samarbetet med kommunerna för att freda värdefulla natur- och friluftsområden av lokal karaktär. Vägledande för arbetet ska vara tillgänglighet och att områdena ska vara intressanta ur besökarens perspektiv. Denna typ av objekt prioriteras inte inom det statliga arbetet. I första hand prioriterar Stiftelsen skydd av små ur- och naturskogar, lövträdsrika skogar, våtmarker med sumpskogar, skärgårdsområden, tätortsnära områden och andra värdefulla naturområden som är särskilt intressanta för besökare.

Naturvårdsprojekt

Ekologisk landskapsplanering

Arbetsformen innebär ett nära samarbete med markägare, föreningar och kommuner med syftet att skydda och vårda arter och miljöer i trakter med särskilt höga naturvärden. Verksamheter bedrivs vid Dalälven, Vällan och Länna/Almunge. De undersökningar och planer som tas fram leder till konkreta åtgärder i form av såväl naturhänsyn i markanvändningen som reservatsbildning. Markägarna tar frivilligt ett mycket omfattande naturvårdsansvar. Ett antal av de olika delprojekten finansieras genom externa medel.

Under perioden fortsätter samarbetet mellan Holmen Skog AB och Stiftelsen för att skydda och vårda värdefulla naturmiljöer i Almunge och Lännatrakten.

Vid Dalälven förstärker staten insatserna för att studera vattenkraftens påverkan på naturmiljön. Stiftelsen har erfarenheter kring detta och deltar i arbetet.

Arbetet med hotade arter och miljöövervakning utvecklas inom projektet bl.a. med stöd från det statliga arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter.

Insatserna för att utveckla information, naturvägledning m.m. ökas för att göra flera intressanta platser tillgängliga för allmänheten.

Vård av kulturlandskapet

Stiftelsen har under senare år utvecklat olika samarbetsprojekt med Världsnaturfonden WWF, markägare och andra berörda parter för att driva projekt med syfte att vårda och bevara värdefulla kulturmarker. Erfarenheten visar att Stiftelsen passar mycket väl som projektledare/koordinator. Genom Stiftelsens initiativ har länet beviljats omfattande externa medel till bl.a. Mälarhagar och Roslagshagar.

Upplandsstiftelsen planerar att ta fler initiativ som samordnare av stora projekt. Det är angeläget att Stiftelsen kan utveckla denna nyckelposition och att ökade resurser kan skjutas till för kommande projekt. Under perioden 2007–2013 ökar EU-medlen och de nationella anslagen för vård av kulturlandskapet.

Mälarprojektet

Hittills har ca 1 000 ha värdefulla ängs- och hagmarker restaurerats. För arbetet i mälarlandskapet planeras under perioden:

- Ytterligare restaureringar.
- Att fler intressanta platser ställs i ordning för besökare vilket ökar tillgängligheten till landskapet.
- Fortsatt samverkan med lantbrukare inom Mälarhagskött ekonomisk förening och liknande projekt.
- Uppföljning av genomförda restaureringar.

Medel för åtgärderna kommer som tidigare att sökas från EU-fonder, staten m.fl.

Roslagshagar

Det kustnära kulturlandskapet i de tre kustkommunerna har mycket höga natur- och kulturvärden. Upplandsstiftelsen verkar i kontakt med över hundra markägare, djurhållare m.fl. Arbetet fortsätter under perioden med vård av kulturmarker, inventeringar och uppföljning av gjorda insatser.

Upplandsstiftelsen kommer i samverkan med Världsnaturfonden WWF att söka medel ur en EU-fond för interregionalt samarbete. Syftet är att skapa resurser för att ytterligare utveckla arbetet med vården av kulturlandskapet. Projektet kommer också att prioritera insatser för utveckling av nischprodukter, naturturism och naturvägledning.

Arbetet i Hållnäs fortsätter och utvecklas. Flera delprojekt planeras, bl.a. med finansiering från programmet LEADER.

Gräsöfonden

Gräsöfondens instiftare Östhammars kommun och Upplandsstiftelsen avser att förstärka verksamheten under perioden. Medel kommer att sökas från EU:s interreg och LEADER.

Skötsel av våtmarker

Upplandsstiftelsen avser att medverka vid restaurering och utveckling av flera våtmarksområden, inklusive anordningar för friluftslivet:

Ängsmarker vid Vendelsjön

Genom ett långvarigt samarbete mellan Stiftelsen och föreningen Vendelsjön har stora markområden restaurerats och hävdas med betesdjur. Ett omfattande informationsarbete är genomfört och ska utvecklas ytterligare.

Fyris Östra Källor vid Dannemorasjön

Både Upplandsstiftelsen och Världsnaturfonden WWF har varit engagerade i ett samarbete med lokala krafter. Under perioden avses en utvärdering av läget göras och förslag till åtgärder tas fram.

Ängar vid sjön Kärven

Stiftelsen stöder under perioden lokala krafterns insatser för att förbättra förutsättningarna för fågellivet.

Ledskär

Stiftelsens engagemang fortsätter. Ledskär har utvecklats till ett av Mellansveriges intressantaste besöksområden för fågelintresserade. Arbetet fortsätter med att utveckla såväl skötsel som information till besökare.

Upplands flora

Det omfattande projektet Upplands flora kommer under planperioden att avrapporteras. Stiftelsen avser att stödja detta.

Hotade växter och djur

Arbetet med att stärka förutsättningarna för hotade arter utvecklas vidare. Stiftelsen planerar att arbeta med ca 25 specifikt utvalda arter. Dessa arter, bl.a. cinnoberbagge och mnemosynefjäril, finns i de områden som förvaltas av Stiftelsen eller i de projekt som bedrivs. Arbetet kommer att ske i samverkan med Länsstyrelsen och med delfinansiering från staten.

Vattenvårdsprojekt

De nationella vattenvårdsfrågorna är prioriterade inom flera samhällssektorer. Vattenvårdsarbetet utvecklas, inte minst gör staten betydande satsningar under kommande period. Särskilt lyfts Östersjöns vattenkvalitet fram som högprioriterat.

Stiftelsen kommer att utvärdera det egna arbetet under 2008 för att därefter ta ställning till kommande verksamheter och prioriteringar.

Arbetet med att förbättra förutsättningarna för länets landskapsfisk asp fortsätter under perioden och konkreta åtgärder planeras. Andra hotade arter inventeras, exempelvis kransalger i sjöar. Skötsel- och skyddsåtgärder föreslås/genomförs.

Genom Stiftelsens engagemang har flera kustvattenprojekt med omfattande EU-finansiering genomförts eller startat.

Grunda havsvikar är en naturtyp som Stiftelsen kartlagt. Under perioden fortsätter det operativa arbetet med att identifiera och beskriva sådana miljöer. I ett samarbetsprojekt med Länsstyrelsen fortsätter arbetet med att bygga upp en GIS-baserad databas över länets marina grundområden. Databasen kan tjäna som underlag för skydd av värdefulla områden samt som hjälp vid kommunernas ärendehandläggning. Redan nu etablerade samarbeten med Sveriges alla kustlän kommer troligen att utvecklas ytterligare under perioden.

Upplandsstiftelsen fortsätter arbetet med att genom jakt skydda särskilt värdefulla fågelområden från mink. Arbetet kommer att drivas vidare med bl.a. medel från staten.

Ökad samverkan med kommunerna

Under perioden utökas samarbetet mellan kommunerna och Stiftelsen. Inte minst gäller detta arbetet med fredandet av värdefulla naturområden där flera av Stiftelsens prioriterade objekt är tätortsnära med starkt engagemang från kommunerna. Ytterligare planerat:

- Inom Roslagshagar fortsätter samverkan mellan Östhammars kommun, Stiftelsen och Världsnaturfonden WW, utveckling av Gräsöfonden, samverkan avseende hagmarker i Danemoratrakten.
- I samarbete med Håbo kommun och föreningar utvecklas Kalmarnäsreservatet och naturskolan samt Granåsen.
- Samverkan med Uppsala kommun i bl.a. Biotopia, Lännatrakten, Wik och åtgärder för fisken asp.
- Samverkan med Tierps kommun avseende utformning av en naturstig, Ledskär och Vendelsjön, samt Roslagshagar i Hållnäs.
- Restaurering av Trunsta träsk i samverkan med Knivsta kommun.
- Fortsatt arbete i Älvkarleby med både slätterprojekt och skydd av tätortsnära område m.m.
- Samverkan med Heby kommun angående förvaltning av Östa, iordningställande av vandringsleder samt utveckling av naturbetesmarker.
- Planerad samverkan med Enköpings kommun angående iordningställandet av Vappeby, utveckling av Fageruddsåsen, övergång för fiskarten asp vid Vånsjöbro.

Vidare avser stiftelsen att utveckla samarbetet när det gäller fredande av värdefulla naturområden. Stiftelsens lista över prioriterade objekt har tagits fram i samråd med flera kommuner. Flera av de tänkta objekten är tätortsnära med starka intressen från berörda kommuner.

Det nya landsbygdsprogrammet med LEADER inbjuder till ökad samverkan mellan olika intressenter.

Att utveckla samarbetet med Heby är en spännande utmaning med många intressanta möjligheter. Konkret utvecklas samarbetet vad gäller Östa naturreservat och värden av kulturlandskapet m.m.

Naturvårdspris och naturvårdsbidrag

Ett naturvårdspris delas ut vart annat år. Ekonomiskt stöd ges till projekt som främjar praktiskt naturvårdsarbete. Under perioden kan Stiftelsen komma att överväga om en del av medlen kan användas för att stimulera barn och ungdom, bl.a. skolklasser, så att de ska kunna komma ut i naturen.

4. BARN OCH UNGDOM

Stiftelsen har barn och ungdom som särskilt prioriterad målgrupp. Genom att stimulera denna grupp till ökat intresse för friluftsliv och naturvård uppnås särskilt stor effekt av gjorda insatser. Barn och ungdomar kan nås i två situationer: i grupp (skola, förskola etc.) och i vardagliga familjesituationer.

Naturskoleverksamhet

Upplandsstiftelsens naturskoleverksamhet arbetar genom att:

- Fungera som ett utomhuspedagogiskt centrum i länet.
- Sprida utomhuspedagogikens idéer och aktuell forskning till skolor och förskolor i länet.
- Inspirera till mer naturskoleaktivitet ute på skolorna.
- Stötta med bra läromedel.

Detta sker framförallt genom kurser och träffar med länets lärare. Målet är att utomhusverksamhet ska vara en del av skolans ordinarie verksamhet.

Stiftelsen arbetar i nära samverkan med kommunernas naturskolor och verkar för att få till stånd ordinarie naturskoleverksamhet i alla kommunerna. Naturskolebussen fortsätter att användas i hela länet och har verksamhet både för barn och vuxna.

Nationella utvärderingar visar att svenska grundskoleelever fortsätter att uppvisa sämre resultat i matematik, fysik, kemi och svenska. Även den "biologiska analfabetismen" diskuteras. Allt fler larmrapporter om överviktiga barn och barn med dålig kondition publiceras också.

Inom dessa områden har naturskoleverksamhet och utomhuspedagogik mycket att tillföra. Upplandsstiftelsens naturskola kommer att fortsätta sprida utomhuspedagogikens idéer till skolor och förskolor, så att detta blir en självklar del av varje skolas verksamhet, helst naturligtvis inskrivet i läroplanen. Stiftelsen kommer att fortsätta skapa och sprida övningar som ökar elevernas förståelse för de naturorienterade ämnena, matematik och svenska. Det är ett sätt att bredda verksamheten och få ut fler lärare och elever så att rörelse, samarbete, natur och friluftsliv blir en naturlig del av skolan.

Naturområden för barn

I Stiftelsens arbete ingår en ökad samverkan mellan naturskolorna i kommunerna och Stiftelsens olika verksamheter för att få ut barnfamiljer och ungdomar i naturen. Det gäller t.ex. att

- anpassa Stiftelsens egna och andra naturområden bättre för barn och barnfamiljer
- ordna aktivitetsdagar för familjer på olika platser
- utveckla hemsidan för barn och ungdomar
- satsa på vardagsnära friluftsliv
- samverka med Biotopia.

Lägerskolor

Stiftelsen kommer att utveckla områden för lägerskolor, bidra med utrustning och skapa pedagogiska program.

5. INFORMATION OCH MARKNADSFÖRING

Stiftelsens informationsarbete ska:

- *öka intresset för naturvård och friluftsliv*
- *ge praktisk information om friluftsvksamheter, Smultronställena i naturen och naturområden*
- *göra Stiftelsen känd som en kraftfull och kompetent regional organisation för naturvård och friluftsliv.*

Hemsidan www.upplandsstiftelsen.se kommer att utvecklas och uppdateras kontinuerligt. Den för smultronställena i naturen gemensamma hemsidan www.smultronstallen.nu uppdateras genom Stiftelsens försorg. Exempel på andra insatser är

- produktion av foldrar och skrifter samt spridning av dessa, särskilt till utvalda målgrupper
- muntlig information till företag, organisationer och grupper
- kurser, konferenser, seminarier
- information inom ramen för projekt
- medverkan i utställningar
- information vid naturområden i form av främst skyltar, foldrar och naturstigar
- aktivt stöd till den regionala informationscentralen vid Biotopia i Uppsala
- översättning av information till engelska.

BUDGET FLERÅRSPLAN 2009–2011 (kkkr)

Ansvar	Budget 2007	Budget 2008	Flerårsplan 2009	Flerårsplan 2010	Flerårsplan 2011	Not
Intäkter						
201	Årsavgifter	13 447	13 437	13 577	14 067	14 571 1)
201	Kansli & gemensamt	140	390	400	300	300 2)
31	Anläggningar: arrenden & hyror	966	966	616	716	716 3)
32	Områden: arrenden, miljöersättning	541	675	500	500	500
33	Naturvård och markskydd	0	0	0	0	0
34	Leder	0	0	0	0	0
4	Barn & ungdom, naturskola	50	50	50	50	50
5	Friluftsliv	0	70	50	50	50
Summa intäkter		15 144	15 588	15 193	15 683	16 187
Kostnader						
201	Kansli & gemensamt	3 346	3 260	3 358	3 459	3 562
201	Egen insats i externa projekt	785	785	809	833	858
202	Förtroendevalda	500	500	515	530	546
31	Anläggningar	2 851	3 192	2 138	2 302	2 371 4)
32	Områden skötsel	2 052	2 202	2 268	2 336	2 406
33	Naturvård och markskydd	4 007	3 459	3 563	3 670	3 780
34	Leder	250	250	258	265	273
4	Barn & ungdom, naturskola	1 046	677	897	924	952 5)
5	Friluftsliv	1 132	1 263	1 301	1 340	1 380
Summa kostnader		15 969	15 588	15 106	15 659	16 129
Årets resultat		-825	0	87	24	58
Uttag ur ändamålsbestämda medel		825				
Summa		0				

Noter Förutsättningar

- 0) Härjarö Camping säljs 2008 och medlemsavgiften räknas upp med 3 % från och med år 2010.
- 1) Baserat på en befolkningsökning med 1 900 personer/år åren 2010 och 2011.
- 2) Räntor 200 kkr och kanslibidrag från projekt 200 kkr år 2009.
- 3) Arrende från Härjarö camping (350 kkr) bortfaller.
- 4) Minskade avskrivningar i Härjarö med 1 000 kkr, minskad drift 200 kkr och LPU ökat till 750 kkr från och med år 2009.
- 5) En försäljning medger en ökad satsning på barn och ungdom med 200 kkr från och med år 2009.

Om en försäljning av Härjarö Camping inte kan genomföras blir resultatet -783 kkr år 2009, -797 kkr år 2010 och -637 kkr år 2011 (uppräknings/kostnader som i not 1). Då krävs en omarbetning av flerårsbudgeten.

Bilaga 2

Områden som Stiftelsen äger helt eller delar av
Lingnåre kulturresevat, Båtförstorpet, Ångskärs
naturresevat, Skaten-Rångsen naturresevat,
Bredforsens naturresevat, Kallriga naturrese-
vat, Rävsten, Gåsholmens naturresevat, Oxha-
gens naturresevat, Långnäsets naturresevat,

Ola skifte naturresevat, Pansaruddens naturre-
sevat, Vappeby, Kalmarnäslandets naturrese-
vat, Härjarö naturresevat och Norra Björkfjär-
dens naturresevat.